

DR. OBÁDOVICS CSILLA

A népesség területi szintű vizsgálata az előreszámítások és a tényadatok alapján Magyarországon

Hablicsek László, a KSH NKI népesség-előreszámításokért felelős szakértője számos demográfiai tanulmány szerzője és kutatás vezetője volt. Nevéhez fűződik a magyarországi hosszú távú népesség előrejelzés és -becslés. A népesség-előreszámítást a 2001-es népszámlálási adatok bázisán végezte, 2050-ig vetítette előre a különböző előreszámítási változatokkal az ország népességének alakulását. Később, 2006-ban, a 2005. évi mikrocenzus alapján frissítette, javította a modellt. Alkotóelem módszer¹ alkalmazott, amely során a népességszámot közvetlenül befolyásoló demográfiai jelenségeket, a termékenységet, halandóságot, vándorlást vette figyelembe.

Még sokáig használatban lesznek az elmúlt évtizedben készített előrebecslései. Hablicsek létrehozta a területi népességi, iskolázottsági és aktivitási/inaktivitási előrebecslés adatbázisát, az úgynevezett NIM-rendszert. Ez a következő szempontok előreszámításaiból épül fel: népesség, iskolázottság, gazdaságilag aktív népesség, foglalkoztatottak, álláskeresők, gazdaságilag nem aktívak, nappali tagozatos tanulók, gyermeknevelők, nyugdíjasok, eltartottak és egyéb nem aktívak előrebecslése.

Jelen tanulmány az országos népesség-előreszámítási eljárások eredményeinek áttekintését célozza, egyfajta szakmai emlékeztést nyújtva a nemrég elhunyt tudományos kutatóról. Néhány elemzést, tanulmányt, kutatási jelentést és cikket, valamint a KSH adatait alapul véve a tanulmány megvizsgálja, hogyan alakult Magyarország népessége az elmúlt negyven évben, majd regionális, megyei és végül kistérségi szinten veti össze a tényadatokat és a népesség előrejelzés adatait.

Az országos népesség-előreszámítás vizsgálatán túl a kistérségi népességbecslések adatait is felhasználva a tanulmány többváltozós statisztikai módszerek segítségével elemzi a kistérségi demográfiai egyenlőtlenségek és a társadalmi-gazdasági fejlettség összefüggését.

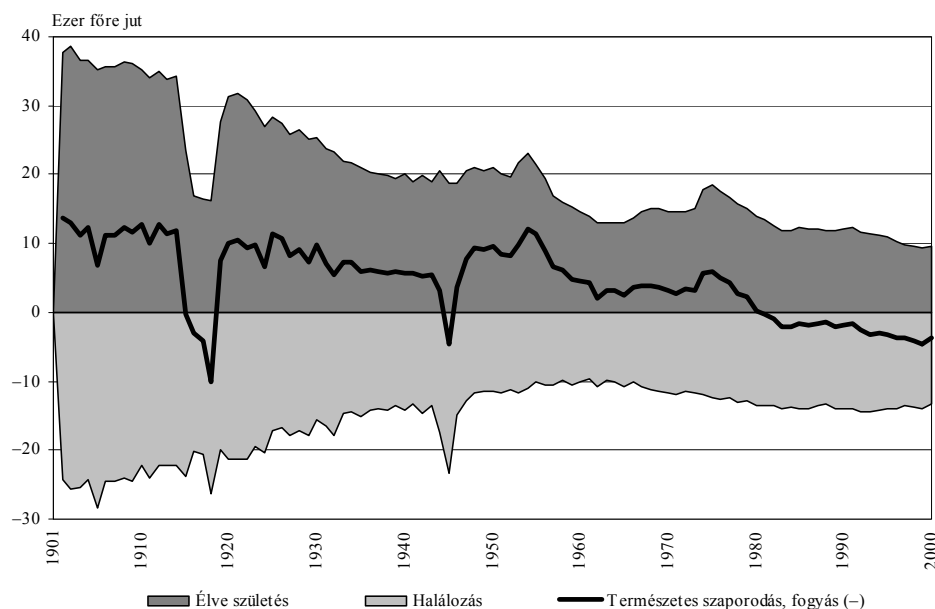
Népesség-előreszámítási változatok országos szinten

A népesség-előreszámítás valójában egy becslési eljárás, amely során figyelembe veszik a születések számát, a halálozások számát, a vándorlási folyamatokat, valamint a születéskor várható élettartam alakulását.

Magyarország népessége 1980-ig növekedett, majd lassú csökkenésnek indult. 1970-ről 1980-ra még 4%-kal emelkedett a népesség, ez 1980-ról 1990-re 3,1%-kal csökkent. Az 1. ábra a születések és a halálozások számának változását, illetve a kettő különbségét mutatja. Az ábra jól szemlélteti, hogy 1980-ban a természetes szaporodási egyenleg a negatív tartományba fordult át.

¹ A módszerről bővebben lásd H. Richter Mária (2002).

Születési és halálzási ráta alakulása 1901–2000 között

Forrás: nepszamallas2001.hu

Hablicsek László az előrejelzéseket többféle változatban is elkészítette. A változatok a demográfiai folyamatok függvényében, azok eltérő jövőbeli alakulását figyelembe véve készültek el. A becslést elvégezte nemekre, életkori kohorszokra, iskolai végzettségre, gazdasági aktivitásra, de a gyakorlatban láthatunk például az öregség, a nyugdíjasok számának előrejelzésére, vagy akár az iskoláskorúak számának alakulására is.²

A Hablicsek-féle előrejelzés a gyerekszám alakulásának, a születéskor várható élettartamnak és a vándorlási egyenleg eltérő alakulásának megfelelően³ a következő változatokban készült el: (1) alapváltozat, (2) fiatal változat, (3) idős változat, (4) alacsony és (5) magas változat, illetve (6) európai változat. Ez utóbbi a rövidebb távon megcélzandó demográfiai fejlődést jeleníti meg, így ezzel a tanulmány nem foglalkozik (Hablicsek 2009). Az egyes előreszámítási változatokhoz kapcsolódó mutatók alapvető jellegét az 1. és a 2. táblázat tartalmazza. A 2. ábra pedig az egyes változatok alapján kialakított népesség előrejelzések alakulását hasonlítja össze országos szinten.

2,3 <http://fogalomtar.eski.hu/index.php/Nepesség-eloreszamitas>

1. táblázat

A népesség-előreszámítási változatok összetevői

Előreszámítási változat	Átlagos gyerekszám	Szülő nők átlagos életkora	Élettartam	Nemzetközi vándorlási egyenleg
Alap	közepes	közepes	közepes	közepes
Idős	alacsony	alacsony	magas	alacsony
Fiatal	magas	magas	alacsony	magas
Alacsony	alacsony	alacsony	alacsony	alacsony
Magas	magas	magas	magas	magas

Forrás: Habclicsek (2009).

Az alapváltozat a reális jövőt testesíti meg. Az alacsony változat a pesszimista, a magas változat az optimista becslésnek felel meg. Az alapváltozattól a fiatal és az idős előrejelzés csak kismértékű eltérést mutat. A fiatal és idős változatok közötti eltérés is mindössze félmillió fő (Habclicsek 2009).

2. táblázat

A népesség-előreszámítási változatok jellemzői

Kategória	Átlagos gyerekszám, gyerek	Szülő nők átlagos életkora, év	Élettartam férfi/nő, év	Nemzetközi vándorlási egyenleg, fő
Alacsony	1,3	29	72,6/80,8	8 000
Közepes	1,5	31	75,3/83,0	15 000
Magas	1,8	33	78,0/85,2	22 000

Forrás: Habclicsek (2009).

Az alapváltozat esetén közepes gyermekszámot (1,3-ről növekszik a termékenységi ráta), közepes élettartamot (férfiak 75,5 év, nők 82,5 év) és közepes vándorlást, hosszú távon évi 14–15 ezer fős többletet feltételeznek. Az alapváltozat magas verziójánál a vándorlási egyenleg hosszú távon 30 ezer fős többletével számolnak évente alacsony, de a mainál némiképp magasabb élettartam és közepes gyerekszám mellett.

Az alapváltozat alacsony módozatánál a gyerekszám ugyancsak közepes, az élettartam magas (férfiak 82, nők 88 év) az alacsony vándorlási egyenleggel szemben. (A bevándorolt külföldiek továbbvándorlása miatt a bevándorlási többlet mértéke 7 ezer főre csökken (Polónyi–Tímár 2006).)

A fiatal változat esetén a gyerekszám magas (1,3-ről 1,6-re, majd 1,9-re növekszik a termékenységi ráta), a várható élettartam alacsony, míg a vándorlás magas, végül az idős változat esetén mindennek fordítottját, alacsony gyerekszámot (marad a termékenységi ráta 1,3), magas várható élettartamot és alacsony vándorlást feltételeznek.

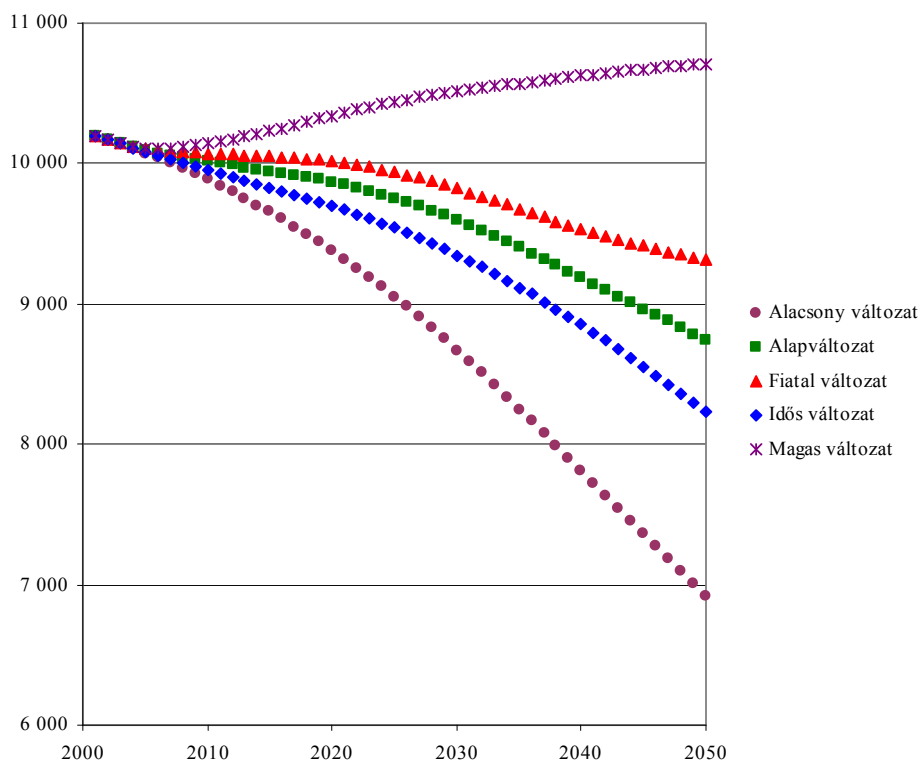
Habclicsek (2001) becslése szerint az alapváltozathoz évenként 40 ezer fős pozitív vándorlási egyenleget társítva (47 ezer bevándorló, 7 ezer kivándorló évenként) a népesség száma – a viszonylag alacsony termékenység és a lassan növekvő élettartam mellett is – stabilan 10 millió fő maradna.

Az általam elemzett „Habclicsek-féle” hosszú távú előreszámítás a 2001-es népszámlálás bázisára épül. Az azóta eltelt 10 év nem nevezhető igazán hosszú időszaknak ebben

az időtávlatban, de ennek ellenére érdemes megvizsgálni, van-e, és ha igen, mekkora a különbség az előreszámítás és a valóságos népességadatok között.

2. ábra

A népesség alakulása a különböző előreszámítás-változatok szerint

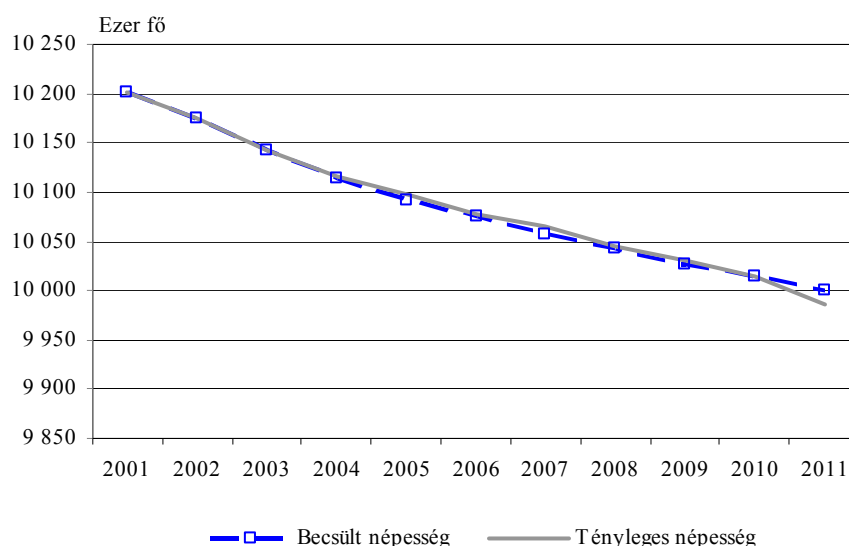
Forrás: a KSH adatai alapján saját szerkesztés.

A különböző népesség előrejelzési változatok közül az elmúlt 10 évre az alapváltozat közelítette meg legpontosabban a valóságot. 2001-ben ugyan még nem lehetett előre látni, hogy az évtized végére a gazdasági válság a demográfiai folyamatokra is kifejti hatását, így az utolsó évben kisebb mértékű eltávolodás tapasztalható az előrejelzés és a tényadat között (3. ábra).

A gazdasági válság mellett a szociális juttatásokban történt módosítások, az adótörvények és családtámogatások változása is befolyásolhatta a természetes szaporodási mutatóinkat. Természetesen tisztában kell lennünk azzal, hogy a szaporodási kedv növelését célzó rendelkezések átmozdíthatják a trendet egy másik változat irányába, vagy a kedvezőtlen gazdasági folyamatok épp az idős változathoz vihetnek minket közelebb. Mindezek hatását természetesen csak valószínűsíthetjük, annak mértékéről csupán spekulációk léteznek.

3. ábra

*A népességszám és az előre jelzett népességszám alakulása 2001 és 2011 között
(alapváltozat)*

Forrás: a KSH adatai alapján saját szerkesztés.

Az ábrán is jól látható, hogy a becslést és a tényleges népességszám nagyon szorosan összesimul az időtengely mentén. Statisztikai ellenőrzésnek is alávetve a két görbét, az eredmény nagyon jónak mondható. (A reziduumok relatív szórása 5,5%.) Három adat kivételével mindegyik becslést a megbízhatósági sávon belül van, a 2007-es adat kismértékben a tényadatoknál alacsonyabb népességszámot mutatott, míg a 2011-es becslés kismértékben a tényadatok fölé becslte a népességszámot, azaz mindkét év tényadata a becsléstől felfelé, illetve lefelé tér el. Az eltérés feltehetően nem a demográfiai folyamatok belső összefüggéseiből származtatható, sokkal inkább a társadalmi-politika, a támogatási rendszer, illetve a gazdasági változások rovására írható.

Regionális előrebecslések

Regionális bontásban a kép már közel sem ilyen tiszta. A demográfiai folyamatok nagy változatosságot mutatnak éppúgy, mint a társadalmi-gazdasági folyamatok. Épp ezért nem maradhatunk a népesség-előrejelzés esetében sem csak országos szinten, szükség van az országon belüli eltérések megjelenítésére is. A Habcsek László által készített regionális, megyei és kistérségi előrejelzések is ebből a felismerésből származnak, nagy lépést téve előre a demográfiai előrejelzések, valamint a társadalom- és gazdaságpolitika összefüggésének érzékeltetése terén.

Az előrejelzés szerint az ország 1980-hoz képest 2021-re várhatóan 8,3%-os népességvesztéssel kerülhet majd el. Az országos tendenciától negatív, illetve pozitív irányba eltérő régiók érdemelnek kiemelt figyelmet (3. táblázat).

3. táblázat

Népesség előrebecslés és népességváltozás 1980–2021 között, régióként

Évszám	Dél- Alföld	Dél- Dunántúl	Észak- Alföld	Észak- Magyar- ország	Közép- Dunántúl	Közép- Magyar- ország	Nyugat- Dunántúl	Ország
1980 ^{a)}	1 464 658	1 059 160	1 590 901	1 400 079	1 120 956	3 033 056	1 040 653	10 709 463
1990 ^{a)}	1 397 627	1 015 783	1 546 612	1 323 508	1 110 302	2 966 523	1 014 468	10 374 823
2001 ^{a)}	1 380 383	997 668	1 563 709	1 302 833	1 116 721	2 831 095	1 007 860	10 200 269
2006 ^{b)}	1 347 294	970 700	1 533 162	1 261 489	1 108 124	2 855 670	1 000 142	10 076 581
2011 ^{c)}	1 320 040	943 002	1 503 758	1 221 183	1 098 640	2 917 461	993 030	9 997 114
2016 ^{c)}	1 292 479	915 471	1 473 083	1 182 618	1 085 648	2 974 491	982 664	9 906 454
2021 ^{c)}	1 268 030	889 153	1 446 569	1 148 000	1 072 055	3 026 871	972 378	9 823 056
Népesség száma (előző év=100%)								
1980								
1990	95,4	95,9	97,2	94,5	99,0	97,8	97,5	96,9
2001	98,8	98,2	101,1	98,4	100,6	95,4	99,3	98,3
2006	97,6	97,3	98,0	96,8	99,2	100,9	99,2	98,8
2011	98,0	97,1	98,1	96,8	99,1	102,2	99,3	99,2
2016	97,9	97,1	98,0	96,8	98,8	102,0	99,0	99,1
2021	98,1	97,1	98,2	97,1	98,7	101,8	99,0	99,2
Népesség száma (1980=100%)								
1980	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
1990	95,4	95,9	97,2	94,5	99,0	97,8	97,5	96,9
2001	94,2	94,2	98,3	93,1	99,6	93,3	96,8	95,2
2006	92,0	91,6	96,4	90,1	98,9	94,2	96,1	94,1
2011	90,1	89,0	94,5	87,2	98,0	96,2	95,4	93,3
2016	88,2	86,4	92,6	84,5	96,9	98,1	94,4	92,5
2021	86,6	83,9	90,9	82,0	95,6	99,8	93,4	91,7

Forrás: VÁTI TEIR alapján saját számítás.

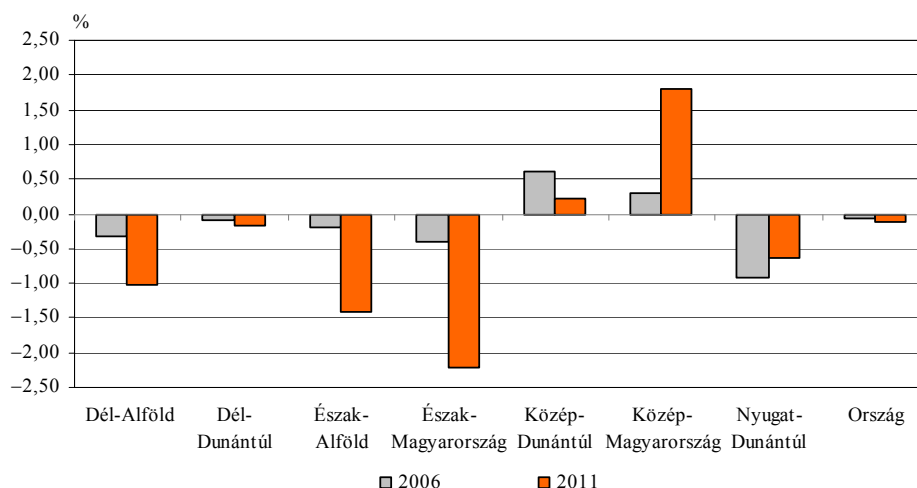
a) Tényadat. b) Továbbbszámítás. c) Előrebecslés.

A legdrasztikusabb népességcsökkenés Észak-Magyarországon és Dél-Dunántúlon várható. Dél-Alföld népessége az országosnál nagyobb mértékben csökken, az évenkénti romlása kismértékben meghaladja az országos átlagot. Pozitív irányú eltéréstől Közép-Magyarország, valamint Közép-Dunántúl esetében beszélhetünk. A két régiónél bizonyos időszakokban stagnálás vagy népességnövekedés is tapasztalható volt. Közép-Magyarország az egyetlen olyan területi egysége Magyarországnak, ahol a népesség száma 1980-ról 2021-re gyakorlatilag nem változik, a 2006-os újabb előrejelzés óta pedig népességnövekedésről beszélhetünk. Hozzá kell tenni azonban, hogy a régióhoz tartozik Budapest is, amelynek a nagymértékű népességcsökkenése ellenére a régió össznépségségében mégis pozitív irányú változást valószínűsített, ez pedig az agglomeráció igen jelentős fejlődésének, népességvonzó képességének, kedvező korstruktúrájának és magas termékenységi mutatójának tulajdonítható. A vizsgált időszak elején volt ugyan némi ingadozás, 1990-ről 2001-re az országban a legnagyobb népességvesztést tudhatta a magáénak, de ezt a negatív csúcst bőven kiegyenlítette a következő időszak pozitív népességegyenlege.

Az országos értéknél kedvezőbb népességváltozást mutat Közép- és Nyugat-Dunántúl. A következő ábra a becslült népességszám a tényleges népesség adataival való összevetését mutatja, 2006-ra és 2011-re vonatkozóan.

4. ábra

A tényleges népesség és az előrebecsült népesség közötti eltérés* a népesség arányában, régióként

Forrás: a KSH adatai alapján saját számítás.

* A tényleges népességszámra vetített mutató: (tény-becsült)/tény.

A 2006-os népesség előrejelzés eltérése a tényleges értékektől egyetlen régióban sem éri el az 1%-ot. 2011-ben Észak-Alföldön és Észak-Magyarországon az előre jelzett érték kismértékben meghaladja a valóst, míg Közép-Magyarországon alábecsült a népesség száma. Ez egyrészt arra enged következtetni, hogy Közép-Magyarországon alacsonyabb mértékű bevándorlással, illetve szaporodási mutatóval, míg Észak-Magyarországon és Észak-Alföldön kisebb mértékű elvándorlással, illetve nagyobb mértékű szaporodással történt a becslés, mint a valóságos folyamat. A vándorlás tervezett mértékétől való eltérésben szerepet játszhatott a gazdasági válság, amivel a népesség előrejelzés nyilvánvalóan nem számolhatott.

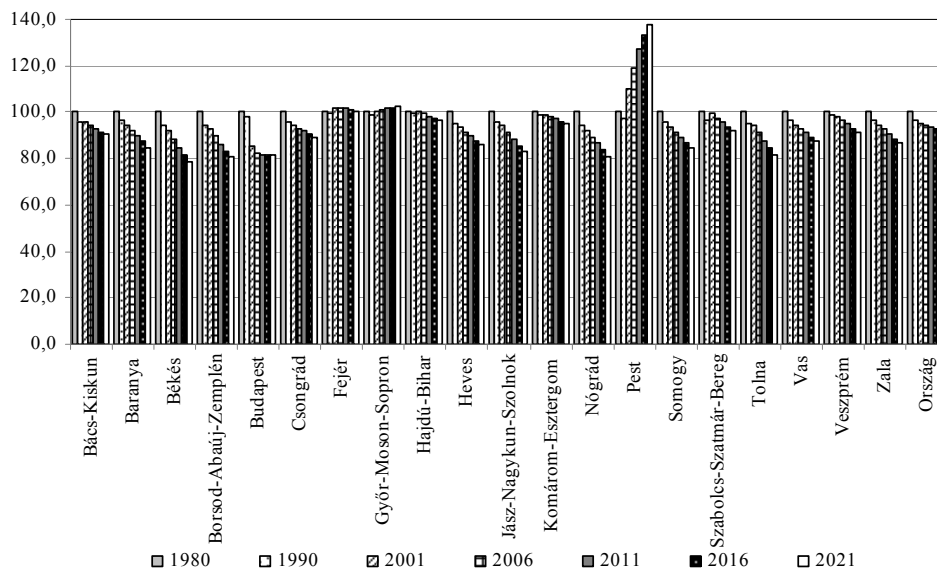
Megyei népesség-előreszámítás

A régiók után a kisebb területi egységekre vonatkozó népesség előrejelzés és a tényleges folyamat összehasonlítását vizsgálom. Az 5. ábrából ismételtelen kitűnik, hogy Közép-Magyarország – az előbbieken ismertetett – népességnövekedése Pest megyének köszönhető.

Jelentős népességnövekedés egyedül Pest megyében, míg Fejér és Győr-Moson-Sopron megyében kismértékű várható. A legdrasztikusabb csökkenést Békés megye szenvedte el, 1980-hoz képest 22%-kal csökken a népesség, rajta kívül Tolna, Nógrád, Borsod-Abaúj-Zemplén megye és Budapest közel 20%-os népességvesztéséget tudhat magáénak az előrejelzések szerint.

5. ábra

*A népességszám várható alakulása megyénként 1980 és 2021 között
(1980=100%)*

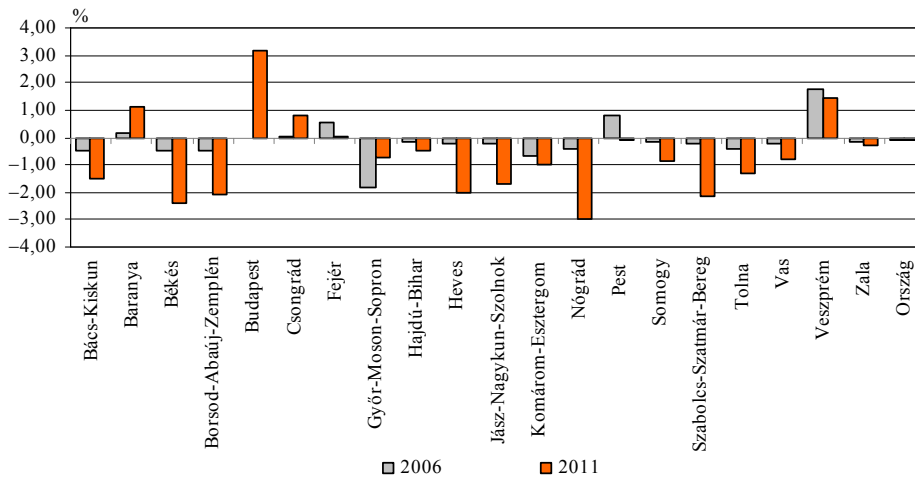

Forrás: a VÁTI TEIR alapján saját szerkesztés.

2006-ra a népesség-előreszámítás és a valós helyzet csak két megyében különbözik számottevően (a népességszámra vetített eltérés meghaladja az 1%-ot): Győr-Moson-Sopronban felülbecslés, míg Veszprémben alábecslés történt.

6. ábra

*A tényleges népesség és az előrebecsült népesség közötti eltérés
a népesség arányában, megyénként*

Forrás: a VÁTI TEIR alapján saját szerkesztés.

2011-ben a 2%-ot meghaladó eltéréssel öt megye esetében találkozunk, egyedül Budapest népességét becsülte alá az előrejelzési modell, míg Békés, Borsod, Nógrád és Szabolcs-Szatmár-Bereg megye esetében felülbecslés történt.

Mivel a gazdasági válság az egyenlőtlenségeket kiélezte – ami nagy bizonytalanságot visz a rendszerbe –, így ennek is betudható, hogy 2011-re nagyobb eltéréseket is találunk az előrejelzések és a valóságos népességadatok között. Az előrejelzések természetesen nem tudják figyelembe venni az ilyen jellegű változások hatásait, különösképpen azért, mert legyenek ezek egy viszonylag rövid periódus jellemzői, a „helyreállítás” után már más pálya mentén alakulnak a népesedési folyamatok.

Kistérségi népesség-előreszámítás

Kistérségi szinten vizsgálva a népességváltozást, két következtetésre juthatunk. A kistérségek többségének a népessége folyamatosan csökken, ami nem meglepő, hiszen az országé is hasonló tendenciát mutat. Van azonban 37 kistérség, amelynek a népessége pozitív egyenleget mutat, további 26 kistérség népességcsökkenésének mértéke pedig kisebb az országos értéknél. Vannak nagyon jó helyzetű kistérségek, amelyek a nagyvárosok, megyeszékhelyek vonzáskörzetébe tartoznak. Nyolc kistérség Budapest közvetlen vonzáskörzetébe (Veresegyházi, Gödöllői, Érdi, Budaörsi, Szentendrei, Pilisvörösvári, Ráckevei, Dunakeszi), de további 8 kistérség Budapest tágabb értelemben vett vonzáskörzetébe tartozik. A főváros ezekből a térségekből egy órán belül kényelmesen elérhető. Ugyan nem Közép-Magyarországon található, de a főváros felé szintén nagyon jó közlekedési adottságokkal rendelkezik a Gárdonyi kistérség, amely az előrejelzések szerint 2021-re az 1980-as évhez viszonyítva közel egyharmadával növeli a népességét.

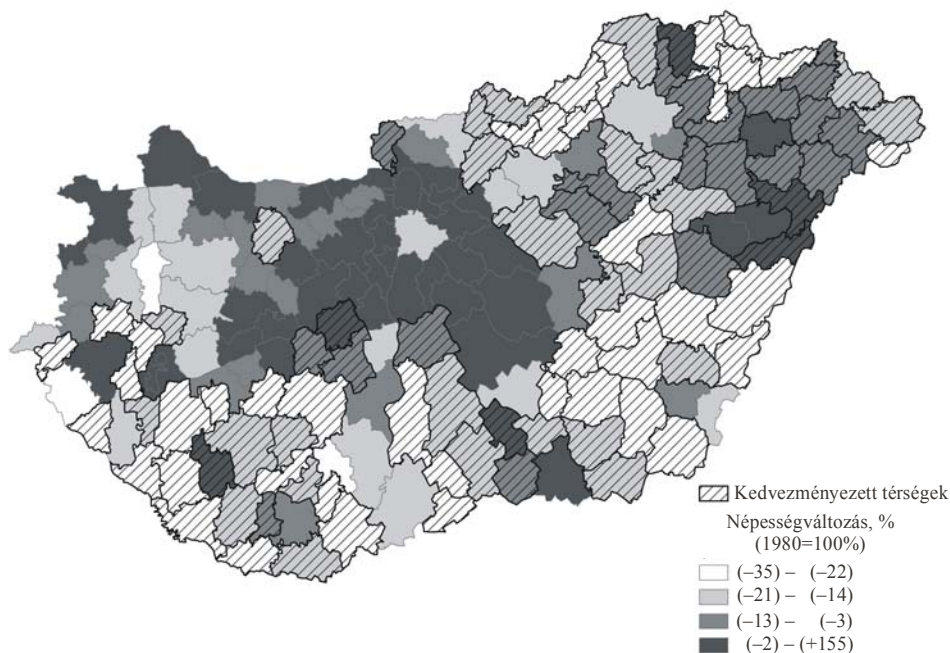
A másik, sokkal inkább érzékeny pontja az elemzésnek a roma népesség által sűrűn lakott kistérségek nagymértékű népességnövekedése, például a Hajdúhadházi kistérségé (25,3%).

Míg a megyeszékhelyek és a budapesti agglomeráció esetében a demográfiai folyamatok mindegyike pozitív eredőként hat a népességnövekedésre, így a termékenységi ráta, a vándorlási egyenleg, a természetes szaporodási egyenleg és a korstruktúra is kedvező, a Hajdúhadházi kistérség esetében ezt szinte csak a kiemelkedően magas termékenységi ráta okozza, és egyben ellensúlyozza a negatív vándorlási tendencia hatását (Hablicsek 2007b).

A kedvezményezett kistérségek 25,5%-a Észak-Alföldön, 22,3%-a Észak-Magyarországon, 20,2%-a Dél-Alföldön található, de Dél-Dunántúlon is közel 20%, szám szerint 18 kistérség kedvezményezett. Közép-Magyarországon, Közép-Dunántúlon és Nyugat-Dunántúlon együtt mindössze az összes kedvezményezett kistérség 12,8%-a található. Észak-Alföld helyzetének súlyosságát az is mutatja, hogy a régió kistérségeinek 86%-a kedvezményezett, a 28 kistérségből 24 ebbe a kategóriába tartozik, de Dél-Dunántúl, Észak-Magyarország és Dél-Alföld kistérségeinek 72–75–76%-a szintén hátrányos helyzetű.

7. ábra

1980-ról 2021-re történő becsült népességváltozás és a kedvezményezett* térségek

Forrás: a VÁTI TEIR alapján saját szerkesztés.

* Tipold-Faluvégi (2007) alapján.

Kistérségi népesség-előreszámítások és a tények

2006-ra a népesség előrejelzés országos szinten a tényleges népességszámtól mindössze 0,06%-os eltérést mutat. Ugyanez az érték 2011-re 0,1%. Mindkét esetben negatív értékről van szó, ami kisebb mértékű népességcsökkenést feltételezett a valóságos folyamatnál.

4. táblázat

A népességszámra vetített tényleges és becsült adatok eltérése, 2006

Kistérség	Eltérés, %	Kistérség	Eltérés, %
Gödöllői	1,08	Adonyi	-10,12
Siófoki	1,16	Balatonföldvári	3,05
Dunakeszi	1,35	Salgótarjáni	1,79
Pilisvörösvári	1,37	Bodrogközi	1,07
Budaörsi	1,45	Mezőtúri	1,06
Ráckevei	1,49	Óriszentpéteri	1,01
Veresegyházi	2,11		
Bátonyterenyei	2,35		
Dunaújvárosi	2,58		

Forrás: saját számítás.

A kistérségek jól elkülöníthető csoportjai ezen aránymutató alapján a következők:

- 2006-ban azok a kistérségek, amelyek felülmúlták a várakozásokat, azaz népességnövekedésük több mint 1%-kal meghaladta az előrejelzést, egy-két kivételtől eltekintve a budapesti agglomerációhoz tartozó, dinamikusan fejlődő térségek.
- Túlbecsült, 1%-ot meghaladó népességszám eltérést 6 kistérség esetében találunk, ezek közül is kiemelkedik az Adonyi kistérség a 10%-ot is meghaladó eltéréssel.

5. táblázat

A népességszámra vetített tényleges és becstelt adatok eltérése, 2011

Kistérség	Eltérés, %	Kistérség	Eltérés, %
Ráckevei	2,08	Kiskunmajsai	-15,52
Nyíregyházai	2,11	Adonyi	-14,75
Sopron-Fertődi	2,54	Bodrogközi	-8,62
Székesfehérvári	2,72	Füzesabonyi	-6,19
Pécsi	2,88	Polgári	-5,64
Dunaujvárosi	2,95	Bélapátfalvai	-5,60
Veszprémi	3,03	Sarkadi	-5,52
Váci	3,09	Mezőkovácsházai	-5,48
Budapest	3,16	Mezőcsáti	-5,45
Szegedi	3,22	Balatonföldvári	-5,44
Debreceni	3,27	Szerencsi	-5,17
Bátonyterenyei	3,56	Hevesi	-5,16
Lengyeltóti	4,14	Salgótarjáni	-5,03
Gárdonyi	4,48		
Dunakeszi	6,86		

Forrás: saját számítás.

2011-re néhány nagyváros vonzáskörzetének előre jelzett népességszáma elmarad a valóságtól, míg elsősorban Észak-Magyarország, Észak-Alföld kistérségeinek egy részénél túlbecsült népességszámmal találkozhatunk.⁴

A fenti eredmények tehát azt jelzik, hogy a nagyvárosok felé történő vándorlás nagyobb mértékű a jósolt tendenciáknál, valószínűleg a munkalehetőségek hiánya miatt a fiatalok, a magasabb iskolai végzettséggel rendelkezők nagyobb mértékben költöznek a városokba, mint amivel az előrejelzés kalkulált. Ezek természetesen csak feltételezések, az okok feltárása, ezen hipotézisek ellenőrzése további kutatásokat igényel.

A népesség alakulására ható területi tényezők: az iskolázottság és a roma populáció hatása

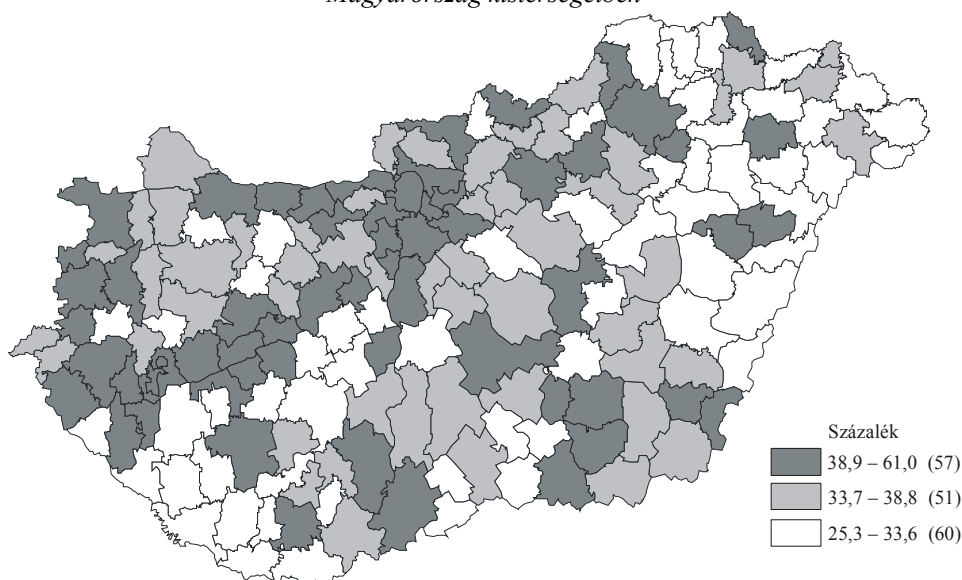
Hablicsek (2006) szerint a következő időszakban az „iskolázási boom” hatására csökkennek a területi eltérések. Ha ez a megállapítás igaz, akkor a 8. ábrán látható fehér kistérsé-

⁴ Óvatosan kell azonban bánni a kistérségi szintű adatokkal és a messzemenő következtetések levonásával. Folyamatosan változik a kistérségek összetétele (1994-ben 138, 1997-től 150, 2004-től 168, 2007-től 174, 2011. január 1-től már 175 kistérségünk van), települések léptek át egyik kistérségből – sőt egyik megyéből – a másikba, ami torzítja az eredményeket. A VÁTI TEIR rendszerében ugyan igyekeztek homogenizálni a változásokból eredő eltéréseket, de nem működik hibátlanul a rendszer, továbbá a hosszú távú népesség-előrejelzés a településkiválásokkal értelemszerűen nem számol (<http://hu.wikipedia.org/wiki/Kistérség>).

gek a szürke tartományba fognak tolni. Véleményem szerint azonban folytatódik a magasabb iskolai végzettségűek elvándorlása a kedvezőtlen térségekből. A vándorlási adatok sajnos nem állnak rendelkezésre olyan mélységben, hogy elemezni tudnánk a költözés okát, a költözők iskolai végzettségét, életkorát. Hipotézisem az, hogy a magasabb iskolai végzettségűek miután nem találnak megfelelő munkát a hátrányos helyzetű térségekben, a nagyvárosok vonzáskörzetében vagy a városokban telepednek le. Így az „iskolázási boom” nem a területi egyenlőtlenségek csökkenését, hanem éppen a fokozódását idézi elő, azaz az amúgy is jelentős népességvesztéssel elszenvedő térségek további elnéptelenedést szenvednek el. A szakirodalom már jelezte ezt, mivel a regionális egyenlőtlenségek minden előzetes várakozással ellentétben inkább nőnek, mint csökkennek (Spéder 2002, Kulcsár 2009, Bódi 2010).

8. ábra

*A legalább középfokú végzettségűek arányának előreszámítása (2021-re)
Magyarország kistérségeiben*

Forrás: Hablicsek (2007a).

Az iskolai végzettség és a roma lakossághoz való tartozás között – természetesen – igen szoros a korreláció. Köztudott, hogy a roma népesség iskolázottsági szintje messze elmarad a nem roma népesség szintjétől (Polónyi–Tímár 2006). A válság sújtotta övezetekben a cigány népesség aránya kiemelkedően magas. Ezt egyrészt azzal magyarázták, hogy a magasabb iskolai végzettséggel rendelkező elvándorlók munkavállalási esélyei jobbak, azonban a cigány népesség általában alacsonyabb iskolai végzettséggel rendelkezik, így ők költözés esetén is nehezebben találnának munkát, ezért maradnak. Másrészt a hanyatló gazdasági körzetekben az alacsonyabb ingatlanárak rontják az elvándorlási esélyeiket, ugyanakkor letelepedés szempontjából vonzóak lehetnek. Mindezek a cigány népesség arányának további emelkedését, koncentrációját eredményezi a gazdaságilag elmaradott térségekben (Kertesi–Ábrahám 1996).

Hablicsek László előreszámításai kiterjedtek a roma népesség részarányának becslésére is. Ezt mutatja a 6. táblázat.

6. táblázat

A roma népesség számának és arányának alakulása 1991–2021 között

Területi egység	A roma lakosság becsült száma, ezer fő				A roma népesség aránya, %			
	1991	2001	2011	2021	1991	2001	2011	2021
Budapest	40,4	59,6	80,5	103,2	2,0	3,4	4,8	6,1
Közép-Magyarország Budapest nélkül	65,8	97,0	132,7	173,0	2,2	3,4	4,6	5,7
Közép-Dunántúl	22,8	31,0	39,8	49,5	2,1	2,8	3,6	4,6
Nyugat-Dunántúl	22,2	26,4	30,2	33,7	2,2	2,6	3,0	3,5
Dél-Dunántúl	63,5	72,4	79,3	84,9	6,3	7,3	8,4	9,6
Észak-Magyarország	123,8	151,5	181,9	215,5	9,4	11,6	14,9	18,8
Észak-Alföld	114,5	129,6	145,0	161,3	7,4	8,3	9,6	11,2
Dél-Alföld	35,5	41,8	48,7	56,3	2,5	3,0	3,7	4,4
Magyarország összesen	448,1	549,7	657,6	774,2	4,3	5,4	6,6	7,9
Országos változás, %, előző időpont=100		+22,7	+19,6	+17,7				

Forrás: Hablicsek (2007b), saját számítás.

Hablicsek László előrejelzése szerint 2050-re a népesség száma körülbelül 9 millióra tehető majd, ebből a roma népesség egymillió főt tesz ki, vagyis a népesség 11%-a a roma kisebbségbe tartozik. A bevándorlók számát szintén egymillióra becsülte. Alapvetően a roma népesség növekedése csökkenő mértéket mutat, az ország népességének csökkenése várhatóan szintén lassulni fog.

Ezzel együtt a roma népesség aránya a népességen belül tovább növekszik,⁵ így 2050-re elérheti, illetve meghaladja majd a 12%-ot (Polónyi–Tímár 2006, Hablicsek 2007b).

Három régióban, Észak-Magyarországon, Észak-Alföldön és Dél-Dunántúlon a hátrányos kistérségek magas aránya és a cigány népesség magas részaránya párhuzamos jelleget mutat. Kivételt Dél-Alföld képez, ahol a hátrányos helyzetű kistérségek aránya magas (több mint 20%), a roma népesség részaránya viszont meglehetősen alacsony (4,44%).

Társadalmi gazdasági fejlettség és népességváltozás

A demográfiai folyamatok, változások részben okai, részben következményei a térség gazdasági és társadalmi helyzetének. Egy adott térség fejlettsége és korstruktúrája között sokszor szignifikáns összefüggést feltételeznek a kutatók. Az az általánosan elfogadott vélemény, hogy a korlátozott erőforrásokkal és szolgáltatásokkal rendelkező elmaradott településeknek és régióknak növekszik az időskori eltartottsági rátája.

Kimutatható azonban, hogy a kedvező korstruktúra nem feltétlenül jár együtt a társadalmi-gazdasági fejlettséggel. Magyarország egyes kistérségeiben a hátrányos helyzet, elmaradottság kedvező korösszetétellel párosul. Máshol a jó földrajzi elhelyezkedés

⁵ Hablicsek (2000) becslései szerint évente 9–10 ezer fővel nő a roma népesség száma.

(közel a városhoz, van turisztikai látványosság stb.) részben ellensúlyozza a kedvezőtlen korstruktúrát, demográfiai hátrányt.

A migráció az egyik legfontosabb mutatója a regionális társadalmi-gazdasági egyenlőtlenségeknek. A kevésbé fejlett térségekből a fejlett térségek felé történő vándorlást többek között a jobb munkalehetőségek indukálják (Teaford 2008, Brown–Glasgow 2008). A helyzet azonban ennél árnyaltabb megközelítést igényel. A hátrányos helyzetű térségek egy részére jellemző a népesség elöregedése és az elvándorlás, másik részére viszont pont ennek ellenkezője igaz. Nem állja meg minden esetben a helyét tehát az a megállapítás, hogy csak fiataloktól elhagyott, öregedő népességet találunk a fejletlen területeken, a fejlettekre viszont mindig a népességgyarapodás és a fiatal korszerkezet a jellemző.

A következőkben a korszerkezet sajátosságainak összefüggését vizsgálom a népesség előrejelzéssel és a gazdasági-társadalmi fejlettséggel. Egy olyan tipológiát mutatok be, ami érzékelteti a korösszetétel dinamikájának és a gazdasági fejlődésnek egyáltalán nem egyszerű kapcsolatát.

A többváltozós statisztikai elemzés első lépéseként egy változóredukciós eljárást, főkomponens-analízist⁶ alkalmaztam a fő társadalmi-gazdasági jellemzők meghatározása érdekében. A második lépésben az eredményül kapott főkomponensek bevonásával, klaszteranalízissel csoportosítottam a kistérségeket.⁷

A KMO értéke (a változók illeszkedése a modellbe) 0,839, ami azt jelzi, hogy az elemzésbe bevont változók jól illeszkednek a főkomponens-analízis (PCA) modellbe. Az alkalmazott főkomponens-analízisben a teljes magyarázott variancia 78,3%, ha csak az egynél nagyobb sajátértékű komponenseket vesszük figyelembe. Két főkomponens felel meg ennek a követelménynek. Rotálás után (varimax rotálást alkalmazva) az első főkomponens által magyarázott variancia 50%, a második faktor magyarázóereje 28,3%.

7. táblázat

Rotált komponens mátrix

Mutatók	1. főkomponens: gazdasági erő	2. főkomponens: fiatal népesség
Odavándorlás/elvándorlás, % ^{a)}	0,907	0,119
Vállalkozások száma 1000 főre ^{a)}	0,903	0,065
Munkanélküliségi arány ^{b)} , % ^{a)}	-0,860	0,281
Jövedelem/fő logaritmus ^{a)}	0,855	-0,106
Népességváltozás, % ^{c)}	0,836	0,418
Lakásállomány-változás % ^{c)}	0,835	0,304
Új lakások aránya, % ^{a)}	0,833	0,307
100 főre jutó személygépkocsik száma ^{a)}	0,790	-0,414
Népsűrűség, fő/km ^{2a)}	0,697	0,304
14 év alatti népesség aránya, % ^{a)}	-0,234	0,931
Születési ráta 1000 főre ^{a)}	0,001	0,888
Időskori eltartottsági ráta, % ^{a)}	-0,243	-0,817
Egy háztartásra jutó lakosok száma ^{a)}	0,289	0,790

Forrás: saját számítás.

a) 2009-ben. b) Álláskeresők aránya a 18–65 éves népességhez viszonyítva. c) 2009/2001.

6 A módszerről bővebben lásd Bartók (1983), Francia (1976) és Czirfusz (2010).

7 Az elemzés során a VÁTI TEIR rendszeréből származó adatokkal dolgoztam.

Az első két legerősebb változó az odavándorlás/elvándorlás arányszám és a vállalkozások 1000 főre jutó száma. A korreláció a főkomponens és a változók között rendkívül erős. A harmadik legerősebb változó az első főkomponensben a munkanélküliségi ráta, ami negatív előjellel kapcsolódik a főkomponenshez. Van néhány további, az első főkomponensben részt vevő demográfiai és gazdasági mutató, ezért ezt a tényezőt a “gazdasági fejlettség” faktornak neveztem el.

A második faktorra a fiatalok aránya korrelál a legszorosabban. Az időskori eltartottsági ráta negatív előjellel, míg a születési ráta pozitív előjellel kapcsolódik ehhez a faktorhoz. Ezért ennek a faktornak a “fiatal népesség” nevet adhattam. Az eredmények alapján azt mondhatjuk, hogy a faktorok egyértelműen azonosíthatók és alkalmasak további elemzésre.

A 8. táblázatban az extrém faktorértékekkel rendelkező kistérségeket emeltem ki.

8. táblázat

Extrém faktorértékű kistérségek

Kistérség neve	Gazdasági fejlettség	Fiatal népesség
Óriszentpéteri	0,18	-2,69
Hévízi	1,27	-2,03
Gödöllői	2,27	1,35
Monori	2,06	1,32
Ráckevei	2,51	1,73
Budaörsi	3,63	1,87
Dunakeszi	3,84	2,09
Pilisvörösvári	2,28	1,44
Szentendrei	2,23	0,95
Veresegyházi	3,06	2,61
Érdi	2,69	1,47
Hajdúhadházi	-0,62	2,49
Edelényi	-1,46	2,13
Encsi	-1,22	2,49
Szikszói	-1,25	2,04
Baktalórántházi	-1,17	2,08

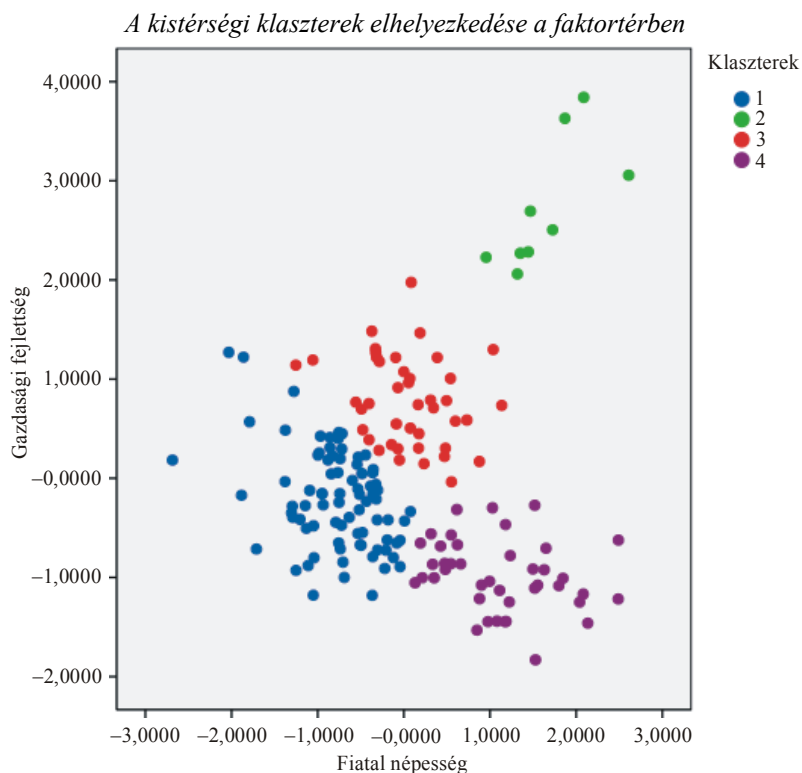
Forrás: saját számítás.

A szélsőséges értékekkel rendelkező kistérségek között találjuk egyrészt a gazdasági szempontból fejlett, ugyanakkor fiatal népességgel rendelkező, dinamikus fejlődő, Budapest közeli kistérségeket (Gödöllői, Monori, Ráckevei, Budaörsi, Dunakeszi, Pilisvörösvári, Szentendrei, Veresegyházi, Érdi), másrészt a gazdaságilag elmaradott, de fiatal népességgel rendelkező kistérségeket (Hajdúhadházi, Edelényi, Encsi, Szikszói, Baktalórántházi kistérségek, köztudottan magas roma népességi aránnyal). Harmadik csoportot az igen magas időskorú népességgel, de elég jó gazdasági potenciállal rendelkező Hévízi és közepes gazdasági helyzetű Óriszentpéteri kistérség alkotja.

A vizsgált két faktor összefüggéseire épülő kistérségi tipológia megalkotásához a faktorokra klaszterelemzést végeztem. A faktorértékekre épülő klaszteranalízis eredményeképpen a kistérségek négy csoportba kerültek. A klaszterközpontok értékeit a két faktor esetében a 9. táblázat tartalmazza. A 9. ábra pedig az egyes klaszterek elhelyezkedését mutatja.

A klaszteranalízis⁸ célja a kistérségek csoportosítása a gazdasági erejük és korstruktúrájuk alapján. Első lépésként hierarchikus klaszteranalízist végeztem, majd a K-közép metodikát alkalmaztam. Végül a kapott eredmények összevetése után a K-közép metódika 4 klaszteres eredményét fogadtam el véglegesnek.

9. ábra

Forrás: saját szerkesztés.

9. táblázat

Klaszterközpontok

Faktorok	Klaszter			
	1	2	3	4
Gazdasági fejlettség	-0,212	2,730	0,777	-0,978
Fiatal népesség	-0,770	1,647	0,050	1,110
Kistérségek száma	81	9	42	41

Forrás: saját szerkesztés.

A klaszterközpontok alapján elvégezhető a csoportok jellemzése. A táblázatból kiolvasható, hogy a negyedik klasztert igen kedvező korösszetételű, fiatal népesség jellemzi, emellett azonban gazdaságilag a legfejletlenebb kistérségek alkotják. Ugyanakkor a második klaszterben, az igen kedvező korösszetétel együtt jár a legerősebb gazdasági fejlett-

⁸ A klaszteranalízis módszeréről bővebben lásd Obádovics–Popovics (2011).

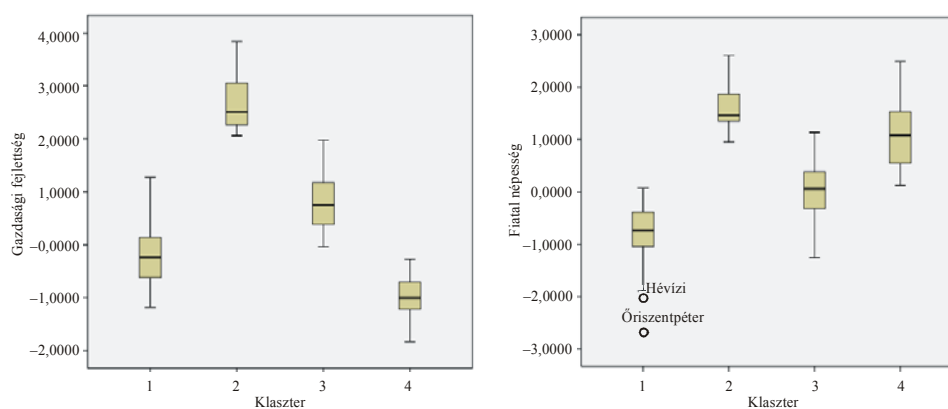

séggel is. Az első klaszterbe tartoznak a szegény, előregedő, míg a 3. klaszterbe az átlagosnál valamivel kedvezőbb fejlettséggel és közepes korösszetétellel rendelkező kistérségek.

A klaszterek jellegzetességeiben megmutatkozó különbségeket a faktortengely mentén való térbeli helyzetük mutatja meg (10. ábra).

10. ábra

A klaszterek helyzete a faktorok mentén

Forrás: saját szerkesztés.

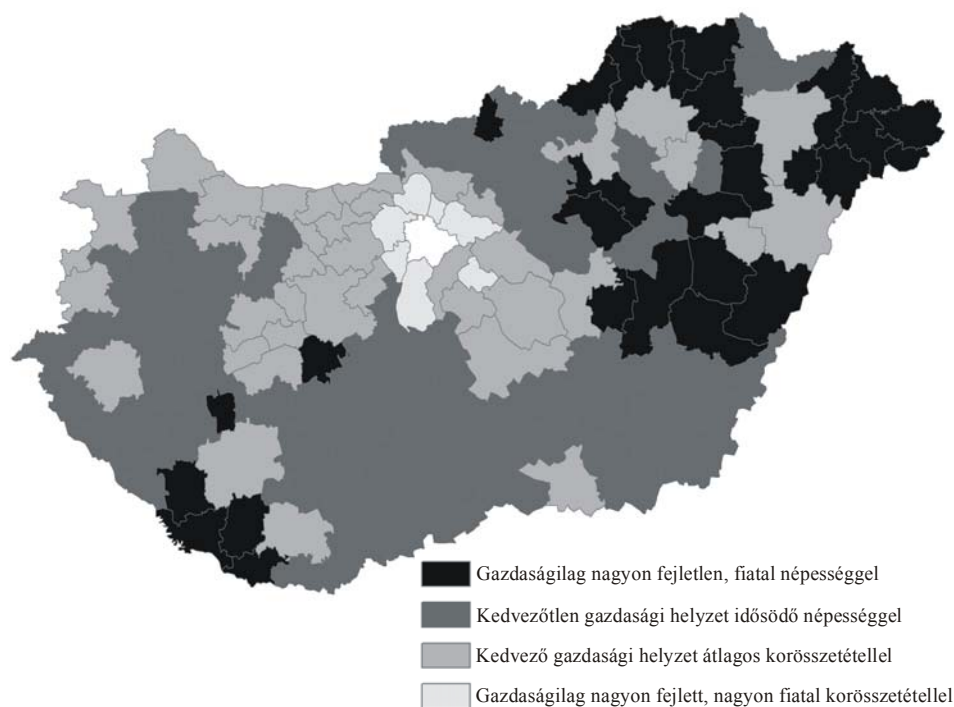
Ahogy a 10. ábra is mutatja, nagy eltérések tapasztalhatók mind a korszerkezet, mind a gazdasági fejlettség terén a klaszterek között. A második klaszter van a legjobb helyzetben: ezek a kistérségek a Budapest körüli gyűrűben helyezkednek el. Nagy népsűrűségű, dinamikus fejlődő kistérségek, alacsony munkanélküliségi rátával, gazdasági erővel és demográfiai szempontból is kedvező jellemzőkkel.

A negyedik klaszter a másik speciális csoport, gazdaságilag erősen elmaradott nagyon fiatal korszerkezettel. Ez a csoport a legproblémásabb kistérségeket foglalja magában: nincs munkalehetőség, alacsony a képzettségi szint, magas a munkanélküliségi ráta és a tartósan munkanélküliek aránya. A születési ráta különösen magas, a termékenységi mutató messze magasabb, mint más térségekben. De miközben a termékenység és a születési ráta kiemelkedően magas, ugyanakkor a születéskor várható élettartam alacsonyabb, mint az ország más területein (Habolicsek 2009).

A klaszterek területi elhelyezkedése a 11. ábrán látható.

A legfiatalabb népességgel rendelkező kistérségek alapvetően az ország négy térségében helyezkedik el. A legnagyobb összefüggő térség az ország északkeleti része, döntően Borsod-Abaúj-Zemplén és Szabolcs-Szatmár-Bereg megye kistérségei, valamint a fővárost körülvevő agglomeráció területe. Még két további térséget jellemez a fiatal népesség: ezek egy része Baranya megyében, a Dráva mentén található, illetve Észak-Alföld középső részén. De a kedvező korösszetétel nem mindig jár együtt a gazdasági fejlettséggel. A népesség korösszetétele és a gazdasági teljesítmény hol pozitívan, hol negatívan kapcsolódik egymáshoz. A gazdasági fejlettség legerőteljesebben az ország középső és a Dunántúl északi részén mutatkozik meg.

A klaszterek területi elhelyezkedése

Forrás: saját szerkesztés.

A kedvezőtlen gazdasági helyzetben lévő fiatal népességgel rendelkező kistérségek, Dél-Dunántúlon és Észak-, illetve Kelet Magyarországon találhatóak.

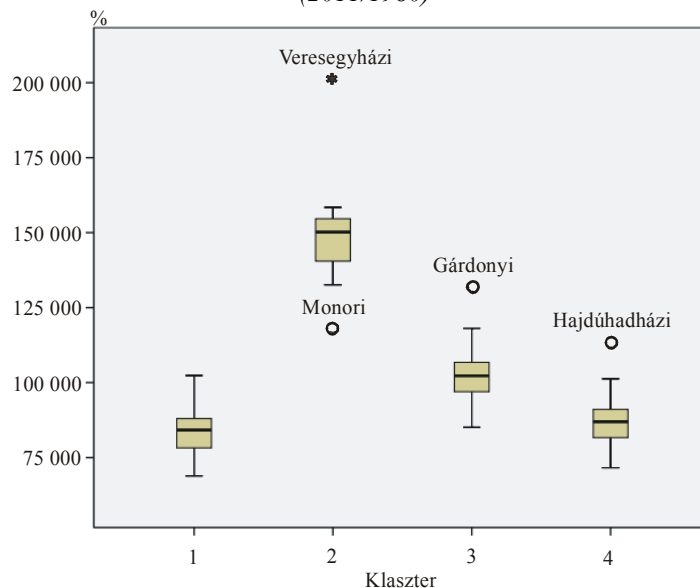
Népességváltozás és előrejelzés a klaszterekre

A keletkezett négy homogén csoport népességváltozása is jelentős eltéréseket mutat. Az 1980 és 2011 közötti időszakot vizsgálva azt tapasztaljuk, hogy a kedvező társadalmi gazdasági jellemzőkkel, gazdaságilag fejlett, fiatal korszervezettel bíró Budapest körüli kistérségek népességváltozása messze a legmagasabb a 4 csoport közül. Az első és negyedik csoportra összességében a jelentős népességvesztés jellemző, kivételt csak egy-egy kistérség képez, mint például a Hajdúhadházi kistérség, a gazdaságilag fejletlen, de fiatal korszervezetű csoportban.

A harmadik klaszter társadalmi-gazdasági helyzete jónak mondható, hiszen a népességcsökkenés az országos átlagnak megfelelő, illetve kisebb mértékű, bizonyos esetekben (például Gárdonyi kistérség) jelentős pozitív egyenleggel rendelkezik. A 12. ábra alapján látható, hogy népességváltozás szempontjából az első és a negyedik klaszter azonos helyzetű, míg szignifikánsan jobb a harmadik és a második klaszter. Az első és negyedik klaszter népességvesztő, a harmadik stagnáló – ugyanakkor az országos átlagnál jobb –, és a második klaszter népessége – mindössze 9 kistérség – dinamikusán növekvő.

12. ábra

Népességváltozás a klasztereket alkotó kistérségekben
(2011/1980)

Forrás: saját szerkesztés.

A 13. ábra mutatja, mekkora az eltérés a valós népességváltozási adatok és a népesség előrejelzés között az egyes klaszterekben.

Az 1. klaszter a gazdaságilag elmaradott, öregedő népességű csoport. A tényleges népességszámot meghaladó népességet jósolt az előrejelzés. A klaszterre az erőteljes, az előrejelzést meghaladó népességcsökkenés a jellemző.

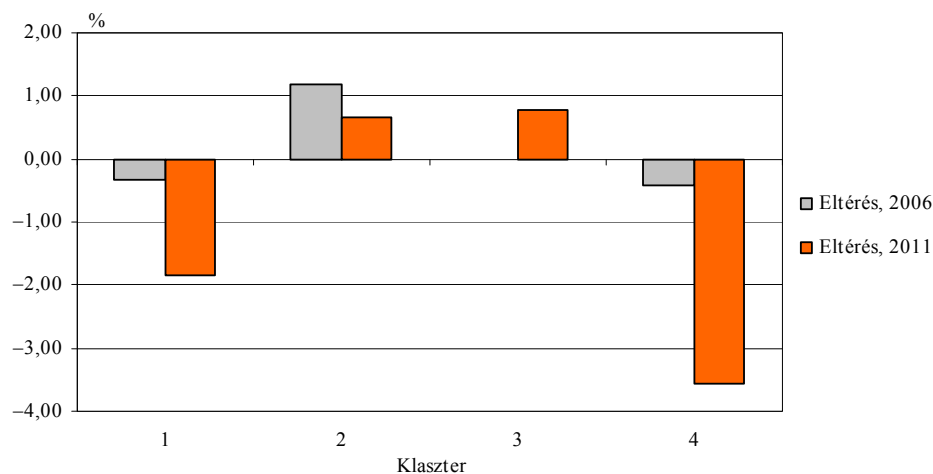
A 2. klaszter a legfejlettebb, a Budapest körüli kistérségeket foglalja magába nagyon fiatal korszerkezettel. Ebben a csoportban a tényleges népességszám meghaladja az előre jelzett értékeket, azaz a népességkoncentráció erőteljesebb, mint az az előrejelzésekből következtethető. A nagyobb mértékű belső és külföldről jövő bevándorlás, a kiemelkedő termékenységi ráta felülmúlta a várakozásokat. Jelentős népességtöbbletet könyvelhetett el a klaszter 2011-ben 1980-hoz képest.

A 3. klaszter az átlagos korszerkezetű, gazdaságilag mérsékelt fejlettséget foglalja magába. 2006-ban a becslés teljesen pontos volt, 2011-re a népességszám magasabb volt, mint ahogyan az előreszámítás jósolta. A klasztert alkotó kistérségek népessége lényegében stagnál, így az országos értékhez viszonyítva pozitív népesedési folyamat jellemzi.

A 4. klaszter népessége a Hajdúhadházi kistérség kivételével csökken. A népesség előrejelzés erre a gazdaságilag nagyon fejletlen, de kiemelkedő termékenységi rátával rendelkező csoportra lényegesen magasabb népességet jósolt. Ez közvetve azt is jelzi, hogy a magas termékenységi társadalmi csoportok körében is mérséklődik a népesség növekedése.

13. ábra

A tényleges népesség és a népesség-előreszámítási adatok közötti eltérés a klaszterekben

Forrás: saját szerkesztés.

Összefoglalás

Hablicsek László népesség előrejelzései komoly tudományos hozzájárulást jelentenek az ország demográfiai folyamatainak megértéséhez, valamint társadalmi és gazdaságpolitikai hasznosságuk sem vitatható. Az elmúlt tíz év folyamatai azonban jelzik a korrekció igényét, amely kihívásnak ő is megpróbált megfelelni. Az ismertetett elemzés rávilágított arra, hogy az ország egészére nézve a becslés az elmúlt tíz évre pontos közelítés volt, az utolsó évtől eltekintve nem volt számottevő eltérés a becslés és a tényadatok között, de az előrejelzések alacsonyabb területi léptékekben már komoly korrekcióra szorulnak. Az országban lévő területi egyenlőtlenségek az elmúlt években nemhogy csökkentek volna, inkább felerősödtek. A nagyvárosok vonzáskörzetébe történő vándorlás, a fejletlen területekről a fejlettebbek felé történő mozgás épp a disszonancia erősödését idézik elő. A népesség koncentrációja erősebbnek bizonyult az előrejelzésnél, s az elemzés azt is kimutatta, hogy még kistérségi szinten is a népesség koncentrációja s ezzel együtt a népességvesztés folyamata tovább erősítette az elmaradott térségek kedvezőtlen helyzetét. A külföldről történő bevándorlások ezeket az eltéréseket tovább fokozzák, hiszen nem a vidéki vagy vidékies, hátrányos helyzetű térségekbe érkeznek a bevándorlók, hanem feltehetően a nagyvárosokhoz közeli, kedvező helyzetű kistérségekben telepednek le. A társadalmi-gazdasági környezetben bekövetkezett változások szükségessé teszik a demográfiai folyamatok előrejelzésének korrekcióját, ami természetes igénye a szakmai közönségnek éppúgy, mint a társadalompolitika szereplőinek. Ezen a téren a legnagyobb szakértelemmel rendelkező Hablicsek Lászlót nehéz lesz helyettesíteni.

IRODALOM

- Bartók János* (1983): Faktoranalízis a gyakorlatban. TK Műhely, 2.
- Bódi Ferenc* (2010): Népeségfogyás, a szegénység ördögi köre. A Falu, 3.
- Brown, David L. – Nina Glasgow* (2008): Rural Retirement Migration. Springer
- Czirfusz Márton* (2010): Faktoranalízis, a látszatmegoldás. Tér és Társadalom, 1.
- Francia László* (1976): A faktoranalízis és alkalmazása területi vizsgálatokban. In: Kulcsár Viktor (szerk.): A regionális elemzések módszerei. Akadémia Kiadó, Budapest
- H. Richter Mária* (2002): A népesség becslése évközi időpontokra. A kanadai népesség-továbbszámítási modell adaptációja. Demográfia, 2–3.
- Hablicsek László* (2000): Kísérlet a roma népesség előreszámítására 2050-ig. In: Horváth Ágota et al. (szerk.): Cigánynak születni. Tanulmányok, dokumentumok. Aktív Társadalom Alapítvány & Új Mandátum Kiadó, Budapest
- Hablicsek László* (2001): A népességreprodukció alakulása a 20–21. században. KSH NKI, Budapest
- Hablicsek László* (2006): A népesség várható alakulása a következő évtizedekben, különös tekintettel a területi különbségekre. In: Tausz Katalin (szerk.): A társadalmi kohézió erősítése. ÚMK Budapest
- Hablicsek László* (2007a): Népességünk következő évtizedei – különös tekintettel a területi különbségekre. Demográfia, 4.
- Hablicsek László* (2007b): Kísérleti számítások a roma lakosság területi jellemzőinek alakulására és 2021-ig történő előrebecslésére. Demográfia, 1.
- Hablicsek László* (2009): A népesség szerkezete és jövője. Demográfiai portré. Jelentés a magyar népesség helyzetéről. KSH NKI, Budapest
- <http://fogalomtar.eski.hu/index.php/Nepesség-eloreszamitas>
- Kertesi Gábor – Ábrahám Árpád* (1996): A munkanélküliség regionális egyenlőtlenségei Magyarországon – 1990 és 1995 között. Közgazdasági Szemle, július–augusztus
- Kulcsár László* (2009): Társadalmi zárványok, vagy zárványtársadalmak? Területi Statisztika, 1. www.nepszamlalas2001.hu
- Obádovics Csilla – Popovics Attila* (2011): Klaszteranalízis. Melyiket válasszam? „Hitel, Világ, Stádium”. Nemzetközi konferencia. 2010. november 3. Sopron, Konferencia kiadvány (CD kiadvány 2011)
- Polónyi István – Timár János* (2006): Oktatáspolitikai és demográfia. Felsőoktatási Kutatóintézet, Budapest
- Spéder Zolt* (2002): A szegénység változó arcai. Tények és értelmezések. Századvég
- Teaford, Jon C.* (2008): The American Suburb. The Basics. Routledge, New York
- Tipold Ferenc – Faluvégi Albert* (2007): Tájékoztató a területfejlesztés kedvezményezett térségei besorolásánál alkalmazott mutatókról és a számítás módszeréről. A 67/2007. (VI. 28.) OGY határozat és a 2007. évi CVII. törvénnyel módosított 2004. évi CVII. törvény alapján. Budapest
- Kulcsszavak:* hosszú távú népesség előreszámítás, demográfiai folyamatok, gazdasági fejlettség.

Resume

Population projections of László Hablicsek (1953–2010) have major scientific contribution to understanding the demographic processes of Hungary; its social and economic usefulness cannot be questioned. Although, trends of the past ten years indicate the need for some corrections. The present analysis shows that the population estimation was very close to reality in the past ten years. There was no significant difference between the estimated and real data; only last year's data show some alteration. However, the projections for smaller territorial scales are in need for serious corrections. In recent years, regional disparities in the country rather increased. The migration towards large cities, moving from undeveloped areas to more developed ones raise dissonance among regions. The population concentration proved to be stronger than the forecast, and the analysis showed, that the regional concentration of the population as well as the loss of population has further reinforced the unfavourable position of underdeveloped regions at micro-regional level. Immigration from abroad further enhances regional differences, since the immigrants presumably do not prefer rural, disadvantaged areas, they most probably favour economically developed micro-regions which are close to big cities. The observed changes in the socio-economic environment require corrections in the demographic projections, which is a natural need of the professional audience as well as actors in social policy.